

OPINII DESPRE CĂRȚI

ÎN OBIECTIV: Adrian Niță, *Membranele înțelegerii*, Iași, Institutul European, 2023, 245 p.

MEMBRANELE ÎNȚELEGERII DIN EPOCA SPIRITULUI

EMANUEL FLORESCU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

În viziunea unor filosofi, sociologi sau istorici, umanitatea a intrat recent într-o nouă eră a evoluției sale milenare. S-au formulat opinii interesante cu privire la natura, direcția ori denumirea acestei noi epoci, care sunt susținute cu argumente destul de pertinente, chiar dacă evident subiective. Într-o astfel de viziune predilect filosofică, omenirea parcurge deja un stadiu diacronic, nu doar inedit, ci și calitativ superior în comparație cu cele anterioare. Un stadiu care permite o nouă înțelegere a lucrurilor, care presupune o nouă abordare etică și care favorizează concretizarea unor idealuri umane dezirabile și necesare. Noua paradigmă existențială se realizează sub impulsul spiritului uman, motiv pentru care este denumită sugestiv epoca spiritului. Se impune precizarea că noțiunea de spirit din viziunea invocată comportă o altă semantică filosofică și o altă perspectivă hermeneutică decât cele din accepțiunea istorică tradițională. Nu neapărat sau exclusiv unele efectiv originale, dar cu siguranță unele progresiste și reformatoare. Promotorul optimistei viziuni

despre actualul stadiu al civilizației umane este conferențiarul universitar și cercetător științific principal Adrian Niță, analist politic, traducător și președinte al Societății Leibniz din România.

Titlul acestei recenzii este compus din titlurile ultimelor două cărți publicate. Este vorba de *Epoca spiritului*¹, apărută în timpul pandemiei de coronavirus, și *Membranele înțelegerii*², apărută într-un context mai favorabil prezentării și mediatizării binemeritate. Asocierea firească a titlurilor volumelor într-unul mai relevant are la bază nu numai compatibilitatea lor tematică și stilistică, ci mai ales continuitatea sau complementaritatea ideatică a viziunii pe care o promovează autorul prin intermediul celor două volume. De altfel, ele fac parte dintr-un proiect mai larg dedicat paradigmaticii epoci a spiritului, care este posibil să genereze alte publicații viitoare. Pentru a înțelege mai bine mesajul etic din *Membranele înțelegerii* se impune o prezentare succintă a structurii și ideilor principale din *Epoca spiritului*, care constituie cadrul filosofic din viziunea de ansamblu a autorului și care reprezintă totodată premisa literară necesară din care a rezultat al doilea volum al proiectului filosofico-literar invocat.

În *Epoca spiritului*, Adrian Niță a argumentat cum s-a produs în istorie trecerea de la epoca teologică a sufletului la cea științifică a rațiunii și apoi la cea etică a spiritului. În acest sens, el împarte istoria omenirii în trei epoci cu denumiri de natură psihologică și tratează respectivele epoci prin prisma ideilor filosofice care le-au marcat evoluția multilaterală. Prima epocă, ce reprezintă faza copilăriei umanității, este numită cea a sufletului și se întinde până pe la jumătatea mileniului doi al erei noastre. Sfântul Augustin, influențat de scrierile păgâne ale lui Platon și cele creștine ale apostolului Pavel, este desemnat exponentul ideatic al acestei perioade istorice. Episcopul african este teologul care a corelat viziunea filosofiei grecești asupra sufletului cu revelația doctrinei creștine despre suflet și a formulat astfel o teorie religioasă, filosofică și psihologică ce a predominat mai mult de un mileniu. Teoria sa, care postulează nemurirea sufletului, insistă pe ideea necesității mântuirii acestuia prin harul divin. În epoca sufletului se evidențiază o relație directă și indispensabilă între suflet și credință sau religie. Așa cum consemnează autorul: „În epoca sufletului, omul urmărește înțelegerea în vederea credinței, conducând la cunoașterea lui Dumnezeu, adică la teologie”³.

A doua epocă, ce reprezintă etapa adolescenței omenirii, este denumită cea a rațiunii și a ținut până pe la sfârșitul mileniului doi al erei noastre. Matematicianul și filosoful René Descartes este considerat exponentul marcant al viziunii raționaliste asupra omului și lumii, deși poate că apogeul ei a fost atins în secolul iluminismului sau al idealismului. Accentul pus pe operațiile minții și revelația lui meditativă („gândesc, deci exist!”) l-au condus la o concepție dualistă referitoare la natura umană. Omul este o substanță gânditoare (suflet) în interiorul unei substanțe întinse,

¹ Adrian Niță, *Epoca spiritului*, Iași, Editura Institutul European, 2020.

² Idem, *Membranele înțelegerii*, Iași, Editura Institutul European, 2023.

³ Adrian Niță, *Epoca spiritului*, p. 47.

dar distincte (corpul), iar partea esențială a lui este sufletul, care este rațional și nemuritor. Datorită profilului lui de om de știință, a subliniat rolul metodei în cercetare sau cunoaștere și a pus astfel bazele abordării științifice moderne. O contribuție importantă la consolidarea acestei epoci au avut-o, printre alții, și Leibniz, cu al său principiu al rațiunii suficiente, Kant, cu a sa critică originală la adresa rațiunii teoretice și practice sau Hegel, cu al său postulat că tot ce e real este și rațional. De altfel, prin concepția sa că omul este un spirit ce ocupă un loc superior în ierarhia monadelor, Leibniz este remarcat de Adrian Niță ca un intermediar între epoca rațiunii și cea a spiritului, care a prevestit zorii celei din urmă. De remarcat că în epoca rațiunii accentul psihologic este pus pe deschiderea minții, iar demersul filosofic capătă valențe antireligioase, fiind orientat cu predilecție către cunoașterea științifică a universului.

După epoca sufletului specifică antichității și cea a rațiunii, care a introdus modernitatea, se conturează epoca spiritului, susține autorul. Aceasta semnifică maturitatea omenirii și ar putea fi reprezentată istoric prin conceptul generic de postmodernitate. Se constată așadar un progres psihologic generat de o confruntare dialectică între suflet, rațiune și spirit, care sunt ilustrate în debutul cărții prin personajele principale ale romanului lui Mihail Bulgakov, *Maestrul și Margareta*⁴. Coordonatele evolutive sunt viziunile filosofice avangardiste, care au influențat decisiv reperele religioase, etice sau social-politice ale vremii și au contribuit la emanciparea progresivă a omului. Asemenea unui copil, epoca sufletului a dat dovadă de prea multă credulitate și ignoranță, asemenea unui adolescent, epoca rațiunii a manifestat o prea mare încredere în sine urmată de inerentele critici și crize de identitate. Iar asemenea unui om matur, epoca postmodernă a spiritului trebuie să demonstreze echilibru, toleranță, bună comunicare, empatie și mai ales înțelegere.

În *Membranele înțelegerii*, Adrian Niță urmărește să identifice și să evidențieze care sunt conexiunile specifice și cardinale ale epocii spiritului pe care o susține. Aceste legături interconectate sunt numite membrane tocmai pentru a crea imaginea unei rețele organice cu caracter complex și substrat etic. Este o viziune despre lume ca un ansamblu de membrane fizice, biologice, intelectuale, informatice, spirituale etc., și nu ca o totalitate a indivizilor sau a obiectelor pe care le subsumează. Plecând de la deviza că „suntem ceea ce înțelegem”, autorul sintetizează toate membranele umanității în membranele înțelegerii, ca finalitate etică, dar totodată și ca specific social al relațiilor interumane.

Demersul filosofic al autorului este și unul efectiv literar, în sensul că apelează la un gen de literatură contemporană (scrisă după anul 2000) pentru a-și legitima aserțiunile și pentru a-și expune concluziile. Pe considerentul că anumiți literați consacrați au prezentat scenarii și idei filosofice de mare interes, el promovează filosofia prin literatură într-un scop etic manifest și asumat. Este în fond o abordare

⁴ Mihail Bulgakov, *Maestrul și Margareta*, trad. de Ion Covaci, București, Editura Humanitas, 2012.

multidisciplinară între filosofie, literatură și etică, care se transformă într-o cercetare transdisciplinară ce vizează societatea în ansamblul său. Cadrul universitar de profil filosofic analizează într-o manieră atractivă contexte existențiale problematice din volumele unor scriitori străini consacrați precum: Jose Saramago, Javier Marias, Carlos Franz, Orhan Pamuk, Salman Rushdie, Michel Houellebecq și Ian McEwan, dar și a unor autori români ca Bogdan Suceavă și Mircea Cărtărescu.

Aceste contexte problematice cu epiloguri imprevizibile propun soluții inedite ce reflectă implicit idei filosofice interesante și de actualitate. Dar mai ales aspecte care se regăsesc în structura membranelor înțelegerii din epoca spiritului. Trebuie menționat că, în interpretarea lui Adrian Niță, spiritul nu are nicio conotație religioasă, ci reprezintă omul ca ființă spirituală care a depășit postura strict teologică și ipostaza pur rațională. „Am numit spirit – se confesează el –, din lipsă de alt termen, dar prin el încercăm să subliniem nevoia de armonie pe care o induce sinteza în sens hegelian dintre suflet și rațiune.”⁵ Deși lipsit de sensul religios clasic, spiritul are însă pretenții de universalitate, iar omul ca ființă spirituală mai păstrează în mod inerent și firesc doza necesară de raționalitate și reminiscențe caracteristice epocii teologice a sufletului.

Chiar din introducerea volumului, autorul spulberă mitul supremației rațiunii umane, amintind cum în ultimele decenii rațiunea a condus omenirea la exagerări jenante și pericole majore în plan individual sau colectiv. Diferitele forme filosofice ale rațiunii (cea înfumurată, cea scindată ori cea scientiștă) au generat consecințe cinice, nihiliste sau insensibile, care au culminat cu manifestările extremiste și ilogice din timpul pandemiei. Pe acest fond social nefast concluzia este că „rațiunea piere în agonie, iar omenirea are nevoie de altceva”⁶. Acel „altceva” salutar ar fi spiritul cu capacitatea lui de empatie, înțelegere și toleranță. Așadar, deși contestă valoarea absolută a rațiunii și-i demască insuficiența morală, abordarea lui Adrian Niță nu este una negativistă, întrucât nu se rezumă la deconstrucție sau contestare, ci propune ceva constructiv ca o alternativă pozitivistă.

Epoca spiritului are un pronunțat caracter etic cu accent pe virtutea empatiei, care înseamnă capacitatea de a-l înțelege pe celălalt din nevoia de toleranță și armonie. Pe baza unor criterii anume, operele literaților citați în volum au fost atent selectate și tratează o problemă filosofică comună, care implică o interesantă diversitate, atât a cazurilor relatate, cât și a soluțiilor propuse. Ele ridică problema raportului identitate-alteritate în societatea actuală și descriu în stil beletristic potențialele forme identitare ale omului contemporan. Prin intermediul personajelor literare evocate se subliniază rolul sentimentelor și valoarea emoțiilor în condiția umană, iar prin dezbaterile despre iubire, iertare, dreptate sau empatie se profilează membranele înțelegerii care dau titlul volumului. Acestea trebuie formate printr-o educație adecvată și adaptată la necesitățile, particularitățile și valorile societății moderne. Ele reprezintă „semnele epocii spiritului prezente în cultura secolului 21”⁷.

⁵ Adrian Niță, *Membranele înțelegerii*, p. 7.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 12.

Selectarea a nouă literați ca protagoniști ai volumului cu substrat filosofic l-au determinat pe autor să-l structureze în nouă capitole cu câte trei subcapitole fiecare. Primul capitol se raportează la literatura lui Jose Saramago⁸ și accentuează rolul important al membranelor iubirii în ansamblul unitar al membranelor umanității. Deși considerat un exponent al epocii rațiunii, scriitorul portughez depune mărturie și despre era anterioară a sufletului prin abordarea condiției angelice a omului. Paradigma antică cu privire la suflet sau lume de sorginte aristotelico-scolastică se îmbină prin natura unor personaje cu unele elemente științifice și filosofice specifice paradigmei moderne reprezentate de Descartes, Newton sau Leibniz. În acest sens se remarcă ideea leibniziană potrivit căreia lumea este un sistem de forțe în care legile fizicii interacționează armonios cu legile biologiei și cu cele metafizice postulate chiar de filosoful din Hanovra (în speță, legea rațiunii suficiente sau legea optimului)⁹. Mizând pe capacitatea iubirii de a ridica omul la condiția angelică, Saramago supune atenției cititorului darul privirii pătrunzătoare pe care Adrian Niță îl analizează ca un fenomen cu o triplă posibilitate de înțelegere. Ultima dintre acestea îl vizează pe Kant cu a sa distincție între fenomene și lucrurile în sine și cu celebra sa concluzie că oamenii nu au acces la lucrul în sine, întrucât cunoașterea umană este una strict empirică privată de intuiția intelectuală și limitată la obiectele sensibile numite fenomene¹⁰. Din perspectiva kantiană, condiția angelică, dacă există, este interzisă umanului. Dar în interpretarea dată în volum, angelicul este mai apropiat spiritualului, drept pentru care literatura lui Saramago este despre condiția de trecere din lumea sufletului și a rațiunii în lumea spiritului.

Capitolul al doilea este dedicat literaturii lui Javier Marias¹¹ și tratează tematica înțelegerii pe linia hermeneutică trasată de Schleiermacher, Dilthey sau Ricoeur sub genericul membranelor comprehensiunii. Având ca reper filosofic sintagma heideggeriană de *a fi în lume*, care reflectă starea fundamentală a omului ca Dasein¹², autorul analizează sensurile posibilității omului de a fi exilat din lume așa cum pot fi ele interpretate în opera scriitorului spaniol. Or, cum membranele lumii sunt de fapt membranele înțelegerii lumii, rezultă că „a fi exilat din lume înseamnă a alege o înțelegere sau alta a lumii”¹³. Și după Marias, membranele lumii au de a face implicit cu binele și răul, recte cu etica. Ambiguitatea morală a unora dintre personajele sale, care este asociată cu postmodernismul, nu îl poziționează

⁸ Scriitor portughez (1922–2010), poet, prozator și dramaturg, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1998.

⁹ Adrian Niță, *Man as a spirit: Understanding, reason and spiritual membrane in Leibniz's Metaphysics*, în *Revue Roumaine de Philosophie*, tomul 66, nr. 1, pp. 141–158.

¹⁰ Immanuel Kant, *Critica rațiunii pure*, trad. de Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc, București, Editura IRI, 1994, p. 246.

¹¹ Scriitor spaniol (1951–2022), romancier, profesor și traducător.

¹² Martin Heidegger, *Ființă și timp*, trad. de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabla, București, Editura Humanitas, 2003.

¹³ Adrian Niță, *Membranele înțelegerii*, p. 46.

pe acesta de partea postmodernismului, ci dimpotrivă, susține prin argumente pertinente Adrian Niță. Abordând și aici leitmotivul filosofic al volumului, respectiv problema identității, el ridică întrebarea despre condițiile de posibilitate ale eticii în lipsa unei identități personale unitare, stabile și permanente. Consemnând succint despre înțelegerile identității ca identitate a memoriei sau psihologică, apărute de Locke¹⁴ sau Nozick¹⁵, autorul insistă asupra ideii de identitate personală prin lumile posibile sugerată de apologia lui Leibniz a liberului arbitru și viziunea sa predilectă despre cea mai bună dintre lumile posibile¹⁶. Identitatea personală prin lumile posibile este una care se construiește subiectiv în membranele lumii.

Al treilea capitol prezintă confruntarea dintre suflet, rațiune și spirit prin intermediul unor opere scrise de Carlos Franz¹⁷ și abordează filosofic și etic ideea de dreptate. În contextul intrigilor narative se invocă dreptatea corectivă de factură aristotelică¹⁸ cu al său principiu al egalității sau al drepte proporții într-o analiză comparativă cu dreptatea ca echitate elaborată de John Rawls cu ale ei principii ale libertății și inegalității¹⁹. Problema armonizării dreptății cu egalitatea rămâne insolubilă: dreptatea ideală înseamnă inegalitate, iar egalitatea absolută presupune nedreptate. Alte aspecte ale literaturii scriitorului chilian permit interpretarea dreptății prin prisma concepțiilor lui Kant, Mill sau MacIntyre, care au deci ca temei moral datorica, utilitatea și virtutea. Concluzia lui Adrian Niță este că intriga romanului *Deșertul*²⁰ descrie metaforic violarea rațiunii de către suflet și nașterea spiritului din această uniune brutală. Iar nașterea se produce în zorii secolului XXI, un secol al înnoirii și dezvoltării nu doar tehnologice și științifice, ci în special spirituale și morale.

Capitolul patru introduce ideea lumii ca miniatură grație literaturii lui Orhan Pamuk²¹ și prezintă membranele complementare ce compun lumea spiritului: membranele binelui, ale adevărului, frumosului, dreptății și iubirii. De vreme ce o miniatură este o lume plină de înțelegeri, se poate conchide concepția cu substrat filosofic că lumea ca miniatură este o lume a esențelor arhetipale, a formelor materiale sau a esențelor individuale similare viziunilor metafizice propuse de Platon, Aristotel și Leibniz. Opera scriitorului turc surprinde conflictul politico-metafizic legat de credințele religioase, conflictul juridic asociat cu credința și etica sau

¹⁴ John Locke, *Eseu asupra intelectului omenesc*, trad. de Armand Roșu și Teodor Voiculescu, București, Editura Științifică, 1961.

¹⁵ Robert Nozick, *Philosophical Explanations*, Cambridge, Harvard University Press, 1981.

¹⁶ G. W. Leibniz, *Eseuri de teodicee*, trad. de Diana Morarasu și Ingrid Ilinca, Iași, Editura Polirom, 1997, p. 93.

¹⁷ Scriitor chilian, născut în 1959, prozator și avocat cu cetățenie spaniolă.

¹⁸ Aristotel, *Etica nicomahică*, trad. de Stella Petecel, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, p. 105.

¹⁹ Adrian Miroiu (editor), *Teorii ale dreptății sociale*, București, Editura Alternative, 1996, p. 71.

²⁰ Carlos Franz, *Deșertul* (2005), trad. de Adriana Steriopol, București, Editura RAO, 2011.

²¹ Scriitor turc, născut în 1952, prozator, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 2006.

conflictul estetic raportat la artă, care prefigurează conflictul mai profund din lumea miniaturii dintre suflet și rațiune desfășurat în cadrul imperiului otoman de la sfârșitul secolului al XVI-lea. Acesta este asemănător conflictului spiritual din Europa renascentistă care schimbă raporturile dintre Dumnezeu, om și natură. Viziunea antropocentrică nu elimină însă credința în Divinitate, după cum atestă concepțiile filosofice ale lui Erasmus, Montaigne sau Picco della Mirandola. Este epoca ce contribuie decisiv la distrugerea membranelor sufletului și la apariția membranelor rațiunii.

Prin capitolul cinci dedicat literaturii lui Salman Rushdie²², autorul vizează să identifice raporturile dintre identitate, adevăr și experiența religioasă plecând de la evocarea recentului atentat asupra controversatului scriitor indian. Analizând cu predilecție tematica identității, el recurge la dezvăluirea straturilor identității, subliniind ideea că Rushdie optează pentru o identitate multiplă. Aceasta necesită o teorie atipică a spațiului și timpului, adică un spațiu și timp private de continuitate sau omogenitate în care un rol major să-l aibă imaginația și visul ca membrane ale lumii în care coexistă binele și răul. Confruntarea dintre bine și rău este centrală la Rushdie, care admite libertatea umană în practicarea binelui sau răului. Răul nu este ceva extern omului, câtă vreme ține de valorile în care crede acesta, iar răul nu va fi distrus câtă vreme binele și răul depind de valorile pe care omul le alege și în numele cărora acționează conștient. În sensul acesta, ca într-o înțelegere cinematografică sau secvențială, lumea este un ansamblu de membrane de vis și membrane de realitate, de membrane de bine și membrane de rău, care se intersectează armonios ori antagonic, dar în care întotdeauna este loc de membrana iubirii.

Al șaselea capitol prezintă rațiunea din modernitate prin prisma romanelor lui Michel Houellebecq²³. O rațiune insensibilă și aflată în agonie într-o epocă a modernității care valorizează individualismul. În tabloul narativ al scriitorului francez, lumea este violentă, competitivă, lipsită de armonie și de iubire, fiind constituită preponderent din membrana regulii reci și cea a luptei pentru supraviețuire. Rațiunea a pustiit și înrăit lumea, aducând-o la disperare, în special din cauza teoriilor iluministe printre care au excelat viziunile lui Voltaire și Rousseau. Societatea actuală este o greșală a modernității bazată pe rațiune, în pofida criticilor rațiunii formulate de Kant, Hegel, Nietzsche sau de romantici. Rațiunea, care atinge în secolul XX punctul de rupere, și-a epuizat valențele constructive, așa încât este nevoie de o societate a viitorului în care noul om, unul asexuat, să pună accent pe emoții în demersul etic de a se uni cu rațiunea într-o sinteză spirituală. O lume nouă care, în interpretarea lui Adrian Niță, este un ansamblu armonios de membrane diverse, dar complementare și în care să prevaleze spiritul în detrimentul rațiunii.

²² Scriitor indian din Regatul Unit al Marii Britanii, născut în 1947, romancier, eseist și scenarist.

²³ Scriitor francez, născut în 1958, poet, romancier, scenarist și regizor de film.

Capitolul șapte consemnează antiteza dintre membranele informatice și membranele spirituale reflectată în literatura lui Bogdan Suceavă²⁴. Altfel formulat, este o descriere a epocii spiritului în variantă românească în care se imaginează scenarii posibile prin care omul viitorului să-și depășească condiția sa materială către o existență spirituală. Un scenariu este cel al transferului intelectului uman pe un suport electronic prin care s-ar genera un spirit informatic lipsit de sentimente, dar pasibil de nemurire. Scenariul naște dilema identitară dacă un astfel de robot ar putea fi un subiect moral și dilema etică dacă sinuciderea lui ar putea fi considerată un act imoral. Răspunsul lui Adrian Niță este că spiritul informatic, privat fiind de membranele spirituale, nu poate fi un subiect moral și nu poate comite acte morale. Moralitatea este o capacitate relațională specifică exclusiv omului natural și membranelor spirituale din era spiritului „în care încercăm să pășim”²⁵.

Capitolul opt dezvoltă ideea că omul trăiește sub condiția moralității și, prin prisma romanelor lui Ian McEwan²⁶, analizează raportul dintre rațiune și iertare, ca și pe cel dintre emoții și moralitate. Lumea stă sub semnul heraclitic al devenirii perpetue, care înseamnă conflicte între poziții sau tabere contrare și care poate produce un robot performant cu unele noțiuni de morală și pretenții de judecător. Într-o prezumtivă lume a roboților nu ar fi însă loc de empatie, iertare și iubire, dar nu roboții ar fi problema acelei lumi, ci oamenii care nu ar accesa membranele spirituale. Romancierul britanic se distinge și el ca un critic virulent al modernității și pune accent pe membranele emoționale printre care se numără și iertarea. În interpretarea lui Adrian Niță, nu rațiunea cea orgolioasă este cea care își cere vreodată iertare, ci numai spiritul evoluat este capabil să își ceară iertare. În consecință, susține nevoia de perfecționare a omului și recomandă nevoia lui de adaptare mai bună la condițiile de viață din secolul XXI, cel care inaugurează epoca spiritului.

Ultimul capitol este dedicat literaturii lui Mircea Cărtărescu²⁷ și considerațiilor etice ori filosofice care pot fi deduse din opera acestuia în concordanță cu ideea centrală a autorului cu privire la timpul și natura epocii spiritului. În romanele scriitorului român, omul este o ființă complexă simultan angelică și animalică, ce trăiește într-o lume de vis, memorie și emoții. Ca animal social, omul preferă compania semenilor, dar, paradoxal, se înțelege pe sine mai bine atunci când se izolează. Singurătatea este descrisă ca o maladie metafizică specifică spiritelor creative, care le pricinuieste suferință, dar le și asigură necesara energie creatoare. Empatia și compasiunea se numără printre emoțiile esențiale, care fac parte din membranele spirituale. Elementul principal al empatiei este înțelegerea, care se remarcă drept un principiu universal. Iar în interpretarea concludivă a lui Adrian Niță, membranele lumii sunt membranele înțelegerii lumii. Ca semn distinctiv al epocii spiritului. Care devine astfel epoca eticii.

²⁴ Scriitor român, născut în 1969, matematician, profesor, romancier și publicist.

²⁵ Adrian Niță, *Membranele înțelegerii*, p. 188.

²⁶ Scriitor britanic, născut în 1948, romancier și scenarist.

²⁷ Scriitor român, născut în 1956, poet, prozator, eseist și critic literar.

În concluzie, volumul *Membranele înțelegerii* reprezintă o analiză literară despre o viziune filosofică cu conținut etic, care este efectuată prin intermediul unui anumit tip de literatură de la începutul mileniului trei. Poate fi perceput ca un discurs argumentativ și critic despre anunțata epocă a spiritului prin prisma discursului narativ al literaților selectați. Prin structura unitară, metoda analitică și mai ales ideea inedită, volumul poate fi considerat nu numai unul provocator din punct de vedere etic, ci și unul avangardist din punct de vedere filosofic. El semnalează și argumentează nevoia omenirii de a depăși stadiul insuficient al rațiunii către o formă de spiritualitate care accentuează rolul benefic al sentimentelor și emoțiilor pozitive. Este o trecere de la un univers al diversității ontologice la o lume exclusiv umană. O trecere care înseamnă o evoluție specifică și calitativă.

Ca cercetător științific, cadru universitar de profil filosofic, dar și analist socio-politic, Adrian Niță subliniază necesitatea empatiei, a înțelegerii și bunățatii într-o lume care se vrea progresistă. Abordarea sa transversală asupra lumii din demersul său literar susține că omul social și rațional trebuie să fie o ființă spirituală cu un caracter moral proeminent. A fi om în secolul 21 înseamnă, în viziunea sa, a fi om bun. „Numai dacă vom reuși să fim mai buni, vom avea șanse să ducem specia umană mai departe. Cultivarea empatiei, altruismului, simpatiei și simțului dreptății, într-un cuvânt, cultivarea înțelegerii, ar putea reuși să aducă beneficii pe termen lung asupra omului, la nivel individual și colectiv”²⁸. Pare un pariu pe care omul modern îl face cu sine însuși. Și pe care, dacă îl câștigă, îl câștigă în folosul său. Și dovedește astfel că a devenit spiritul evoluat care se pretinde!

²⁸ Adrian Niță, *Membranele înțelegerii*, p. 237.

